

ОБЛАСТНА ДИРЕКЦИЯ
“ЗЕМЕДЕЛИЕ “
СТАРА ЗАГОРА

МИНИСТЕРСТВО НА
ЗЕМЕДЕЛИЕТО И
ХРАНИТЕ

БЮЛЕТИН

№ 38

Стара Загора, бул. Цар Симеон Велики 102

E-mail: odzg_stz@mbox.contact.bg

[Http://www.mzh.government.bg/ODZ-Stzagora/bg/Home.aspx](http://www.mzh.government.bg/ODZ-Stzagora/bg/Home.aspx)

Тел/факс: 042/622 289,

тел: 623165; 603 225; 620 107

СЪДЪРЖАНИЕ

1. Отглеждане на картофи;

2. Научете повече за арендуването;

3. Мярка 121 „Модернизиране на земеделските стопанства” по Програмата за развитие на селските райони за периода 2007- 2013г;

4. Новини.

КАРТОФИ

Значение, произход, разпространение, добиви. Картофите имат голямо продоволствено, промишлено и фуражно значение. Клубените им съдържат до 25 % сухо вещество от което скорбялата е до 20 и повече %, а белтъчините - до 2 %. Те са богати на витамините В₁, В₂, F, К и най-много на витамин С - 400 mg/%.

От картофите промишлено се получават спирт и неговите производни, декстрин, гликоза, каучук и др. продукти.

Като фураж за селскостопанските животни превъзхождат кръмното цвекло и са по-диетични от захарното. Могат да се дават на животните сурови, сварени и силажирани.

СИСТЕМАТИКА, СОРТОВЕ

Картофите принадлежат към семейство *Solanaceae*, род *Solanum L.*, обединяващ 201 вида. Само два от тях се култивират: *S. tuberosum L.* (фиг. 17) и *S. andigenum L.* По-разпространен е *S. tuberosum L.* Той е строго обособен с хромозомен набор в соматичната клетка ($2n=48$).

У нас са районирани следните сортове картофи:

- за ранно производство:

- **първа ранна група:** Агата, Адора, Анайс, Армада, Артемис, Бонус, Велокс, Иверце, Карлита, Латона, Марабел, Марине, Минерва, Надежда 25, Ривиера, Финка и Колете;

- **втора ранна група:** Амандине, Вера, Винета, Импала, Конкорде, Корета, Нора, Пиrol и Лейди Клер;

- **за средноранно производство:** Агрива, Алмера, Амороза, Аринда, Арнова, Виктория, Дейзи, Есприт, Иноватор, Космос, Куинта, Лаура, Маестро, Маркис, Матадор, Милва, Перун, Пикасо, Провенто, Джели, Рамос, Рая, Рожен, Сантана, Санте, Синора, Фонтане, Фолва и Цезар;

- **за късно производство:** Калина и Кондор.

Според предназначението си сортовете биват трапезни (кухненски), фуражно - промишлени и универсални.

Трапезните (кухненските) трябва да са с плитки очи, овална форма и да имат добри вкусови качества.

Фуражните са по-високодобивни, по-богати на сухо вещество и белтъчини.

Промислените служат главно за

добиване на скорбяла или спирт и неговите производни.

БИОЛОГИЧНИ ИЗИСКВАНИЯ

Изисквания към топлина и светлина. Картофите са култура на прохладния климат. Кълнителен процес е налице при 7-8° С. Оптимални температури за него са 18-20° С. Клубенообразуването протича най-интензивно при 17-19° С на почвата (21-25° С на въздуха). Температурите над 30° С блокират почти изцяло фотосинтезата, което води до спиране на клубенообразуването и нарастването на формираните вече клубени. Причина за това се явява интензивността на окислителните процеси, превишаващи при тези условия асимилационните. Картофите не понасят ниски температури. Надземната им маса загива обикновено при температура на въздуха минус 1-1.5° С /някои сортове издържат до минус 3° С/. Клубените загиват при почвена температура минус 2° С.

Необходимата температурна сума над 10° С, която трябва да натрупат посевите през цялата вегетация е между 1000 и 1600° С, в зависимост от производственото направление за което е предназначен сорта.

Според съвременната класификация по отношение изискванията към фотопериодичността картофите принадлежат към групата растения при които в умерения климатичен пояс условията на къс ден не се явяват задължителни но са благоприятни за тяхното развитие. Установено е още, че в условия на дълъг ден е налице по-продължително и интензивно нарастване на надземната вегетативна маса, а интензивността на клубенообразуването, което се определя от съотношението на масата на клубените към надземната маса, е по-високо в условия на къс ден.

Картофите са светлолюбиво растение. Фотосинтезата при тях протича най-интензивно когато светлината е 50 000 лука, а температурата е 20° С. При недостиг на светлина надземната маса пожълтява, стъблата отъняват, удължават се и полягат. Растенията стават по-уязвими на болести и неприятели. Понижава се силно клубенообразуването и нарастването на формираните вече клубени. В тази връзка създаването на оптимално гарнирани по отношение на гъстота посеви и ориентирането на редовете в посока север-

юг или в северозападно и югоизточно направление е от съществено значение за ефективността на производството.

Изисквания към влага. Картофите са възискателни към почвената и въздушна влажност. За да синтезират единица сухо вещество са необходими средно 400-550 единици вода, в зависимост от температурните и други условия. Нуждите на културата се задоволяват напълно при влажност на почвата 75-80 % от ППВ по време на цъфтежа, съвпадащ с най-интензивното образуване и нарастване на клубените, и 60-65 % от ППВ по време на отлагането на скорбялата (4-ти период от растежа и развитието).

Картофите най-добре от всички полски култури са способни да използват влагата от въздуха с помощта на листата.

Много високата почвена и въздушна влажност стимулира развитието на гъбните болести, клубените загиват, а стъблата прерастват и полягат.

Изисквания към почва. Подходящи за картофите са неутралните до слабо кисели (рН-5,8-6,8), рохкавите, наносните и торфените, както и глинестопесъчливите, аерирани, с добър воден и хранителен режим почви. На уплътнените, сбити почви, с ниско съдържание на O_2 и високо (над 1 %) съдържание на CO_2 , клубените остават дребни или се задушават и загиват.

При оптимално торене и напояване много добре се развиват и на леките песъчливи почви. В това отношение стят наред с ръжта, овеса и лупината.

ОСОБЕНОСТИ В РАСТЕЖА И РАЗВИТИЕТО

От събуждането на очите (разрастването на кълновете) на майчините клубени до преминаването в покой на новообразуваните клубени, картофите преминават през следните четири периода: I-ви - формиране на кълна - първи зелен лист. При него кореновата система се разраства усилено, но изцяло за сметка на майчиния клубен; II-ри - формират се асимилационните органи - листа и стъбла, и в същото време продължава вертикалното и хоризонтално разрастване на кореновата система; III-ти - продължава разрастването на вегетативната маса, появяват се бутоните, формират се и нарастват генеративните органи (съцветие, цветове), столоните и клубените; IV-ти - клубените спират да нарастват, но отлагането на скорбяла в тях продължава. Към края на периода всички процеси затихват и клубените преминават в покой.

АГРОТЕХНИКА

Място в сеитбообръщението. В полските сеитбообръщения, където обикновено се залагат ранно, средноранно и втора култура (лятна посадка) производство, картофите се засажда след зимните житни и едногодишни бобови култури, а в зеленчуковите следват спанака, лука за зелено, граха и др. В полупланинските и планински части на страната, където у нас се отглеждат средноранни, късни и за семе производство картофи, предшественици са ръжта, тритикале, граха за зърно и зелена маса, лена и други традиционни за тези райони култури.

Ранните и средноранни картофи от своя страна са много добри предшественици за зимните житни и едногодишни бобови култури.

Ако не е намножена нематодата и производството е предназначено за продоволствени цели (консумация), картофите могат да се отглеждат като кратка монокултура (до 2-3 години).

Обработка на почвата. Цели дълбоко разрохкване и аериране на почвения слой, тъй като картофите не формират мощна коренова система, а клубените се залагат на дълбочина до 20 и повече сантиметра. Включва основна обработка (оран) на дълбочина 28-30 cm, допълнителни и предпосадъчни обработки.

Веднага след прибирането на предшественика се извършва основната обработка. Дълбоката оран по принуда се отлага за пролетта само на терени, застрашени от ерозия.

До есента в зависимост от валежите, респективно заплевеляването, площите се култивират и брануват едновременно веднъж или двукратно на дълбочина 12-15 cm за унищожаване на плевелите и запазване на влагата. Късно наесен, в зависимост от заплевеляването, те се преорават или култивират на дълбочина 15-18 cm.

Напролет се извършват 1 или 2 предпосадъчни култивирания на дълбочина 15 - 18 cm с едновременно брануване. **Торене.** Опитно е установено, че за 1000 kg клубени и съответната биомаса картофите изразходват по около 5 kg N, 2 kg P, 9-10 kg K, 4 kg Ca и 2 kg Mg.

Приемането на хранителните вещества е най-интензивно когато се формират и нарастват надземната маса и

клубените (II-ри и III-ти период от развитието).

До началото на цъфтежа се усвояват около 60 % от цялото необходимо количество азот, малко по-малко от това на фосфора и над 50 % от калия. При азотен глад растенията се развиват слабо, понижава се облистеността и продуктивността на листния апарат, добива на клубени и съдържанието на скорбяла. Излишъкът на азот предизвиква буйно развитие на вегетативната маса, удължаване на вегетационния период, понижава устойчивостта на болести и величината на реколтирания добив.

Картофите усвояват азота от почвата под нитратна и амониева форми.

Фосфорът ускорява развитието на растенията (темпа на разрастване на кореновата система и клубенообразуването), увеличава съдържанието на скорбяла в клубените. Недостигът на фосфор води до задържане процесите на клубенообразуването и влошаване качеството на клубените.

Засушаването и температурите под 8-10° С понижават интензивността на приемането му от почвата.

Калият участва в процеса на фотосинтезата и белтъчно-въглеродния обмен. Играе съществена роля върху качеството на клубените (съдържанието на скорбяла), повишава устойчивостта на болести и продуктивността на растенията. Приемането му от растенията е в тясна връзка с видът на внесените азотни торове и влажността на почвата. В комбинация с азотни торове на амониева основа, при оптимална влажност на почвата, ефектът от торене с калий се проявява най-силно. Сулфатната форма на калиевия тор е за предпочитане, тъй като използването на KCl понижава съдържанието на скорбяла в клубените.

Количеството на внасяните торове се определя по балансовия метод.

Картофите са отзивчиви на торене култура. При интензивните технологии, за максимален добив, количествата на внесените под формата на минерални торове макроелементи могат да достигнат съответно N - 25-30 kg/dka, P - 20-25 kg/dka и K - 25-28 kg/dka.

В много случаи минералното торене може да бъде заменено изцяло с органично, най-вече чрез внасяне на угнил оборски тор в количества от 3-5 t/dka. За същата цел се използват дървесната пепел (богата на K₂O) - 150-250 kg/dka и костното брашно (богато на P₂

O₅) - 100-120 kg/dka.

Едновременно с дълбоката оран се внасят фосфорните, калиевите и торовете с органичен произход. Независимо от производственото направление, при неполивни условия, азотните торове се внасят еднократно, предпосадъчно. Отглеждането на посеви за средноранно и късно производство изисква двукратно внасяне - предпосадъчно и преди бутонизация (съчетано с поливка и обработка на почвата).

При планирани високи азотни торови норми, които ще се реализират чрез минерални торове, не трябва предпосадъчно да се внасят над 10-12 kg/dka а. в., тъй като силно се понижават прорастването и жизнеността на кълновете.

Подходящ от азотните торове е амониевият сулфат, от фосфорните - суперфосфатът, а от калиевите - калиевият сулфат.

Картофите се торят и с микроелементи - магнезий (магнезиев окис - 4-5 kg/dka - преди засаждането или като листно подхранване 3-4 % - ов р-р на магнезиев сулфат), бор, молибден, мед и цинк (обработка на клубените с 0,05 % - ови р-ри на тяхни соли) и др.

Рътене. Преди да се засадят клубените се рътят с цел скъсяване на вегетацията с 10-15 дни, ограничаване на пораженията от някои болести и неприятели и повишаване на добива с 20-25 % (от съществено значение за ранното производство). То започва 35-40 дни преди засаждането и се осъществява в помещения, където може да се регулират температурата, въздушната влажност, интензивността и фотопериодичността на осветлението.

Отначало поставените в щайги клубени се държат в продължение на 10-12 дни на тъмно при температура 8-10° С и 85-90 % въздушна влажност. При тези условия кълновете нарастват до 1,5-2,0 см. Помещенията се осветяват в продължение на 3-4 седмици, с фотопериодичност в денонощието 10 h светло - 14 h тъмно, при температура на въздуха 8-10° С и въздушната влажност - 85-90 %. Кълновете достигат 4-5 см и се оцветяват характерно за сорта. Помещението отново се затъмнява за 7-10 дни, а температурата на въздуха се понижава на 2-4° С, с цел закаляване.

По време на рътенето, веднъж седмично, клубените се пръскат с 0,5 % р-р

от борна киселина, 0,02 % р-р на син камък или 0,01 % р-р на калиев перманганат за борба с гъбни болести и подпомагане процеса на кълнене.

Засаждане. Може да започне без рискове при трайно задържане на температурите над 7-8^oС. За равнинната част на Южна България ранните картофи се изнасят и засаждат рътени от 20. 02 до 10. 03, а за Северна България - през втората половина на м. март. Средноранното и късно производство се залага от 15 април до 15 май за цялата страна, лятната посадка (втора култура) - от 20 юни до 20 юли.

При много рано засаждане клубените може да загният или развилата се надземна маса да бъде поразена от възвратни студове.

Картофите се засаждат ръчно или със специални машини.

Ръчното засаждане изисква предварително отваряне на 8-10 см дълбоки бразди. След нареждане на клубените (за предпочитане на източния склон на браздата при ориентиране на редовете север-юг) те се заравят с нова бразда или с мотика.

За механизано засаждане се използват картофосадачни машини като РСМБ- 4, РСМБ- 8 или К- 4.

За стандартни се приемат клубените с маса 50-60 g (с големина на кокоше яйце). Подребни и по-едри клубени също могат да се използват (по- дребните в по-големи количества, а по-едрите - като се разрязват надлъжно).

Грижи през вегетацията. Грижите през вегетацията се заключават в борба с вредителите (плевели, болести и неприятели), окопаване, загърляне, подхранване и поливане при отглеждане при поливни условия.

За унищожаване на плевелните поници, преди поникването на картофите засажените площи се брануват с леки брани, напречно на редовете. При необходимост брануването може да се повтори в началото на поникването.

Първото окопаване се извършва веднага след като няма опасност от заравяне на растенията на дълбочина 10-12 см. Броят на следващите окопавания зависи от производственото направление на посева. Ранните картофи се окопават и загърлят едновременно още веднъж, а средноранните и късните - съответно още два и три пъти през 10-15 дни. При поливни условия, едно от окопаванията се съчетава и с азотно подхранване.

Срещу едногодишни широколистни плевели се използват хербицидите Гезагард 50

ВП - 300 g/dka, Дианолен 50 ВП - 200-300 g/dka, Линурекс 50 ВП - 200 g/dka, Паторан 50 ВП - 300-400 g/dka, внесени след засаждане, преди поникване, както и Зенкор 70 ВГ - 60-70 g/dka, внесен при 5-10 см височина на картофите.

Хербицидите Пропонит 720 ЕК - 200-300 ml/dka, Рилей - 200 ml/dka и Сатурн 500 ЕК - 1000 ml/dka, внесени след засаждане, преди поникване, са ефективни **срещу едногодишните житни и някои широколистни плевели.**

За борба само с едногодишните житни плевели, включително балур от семена, преди засаждането, с инкорпорация се внасят Дуал 500 ЕК - 400 ml/dka или Ерадикан 6 Е - 500-600 ml/dka.

Ефективни **срещу едногодишни и многогодишни житни плевели, включително балур от коренища, троскот и пирей** са хербицидите Фулор супер 7,5 ЕВ - 200 ml/dka и Фузилад супер 200-300 ml/dka, използвани във фаза 3 - ти - 5 - ти лист на плевелите (10-20 см височина на балура). Картофите се нападат от голям брой вирусни и гъбни болести. От вирусните по-важни са **обикновена мозайка, къдравост, черна шарка** и др.

Борбата с тях е превантивна - сеитбообръщение, използване на здрав посадъчен материал, устойчиви сортове, метода на тъкнните култури, химео и термотерапия.

Икономически важни гъбни болести се явяват **мана, кафяви петна (алтернария), струпяване (ризоктония)** и др. Борбата с тях се извежда с фунгициди. **Срещу маната** могат да се използват Аксанит Си - 250 g/dka, Акробат МЦ - 200 g/dka, Дитан ДГ - 200 g/dka, Купроксат ФЛ - 300 ml/dka, Купроцин супер - 300 g/dka, Манекс С-8 ВП - 150 g/dka, Микогард 500 СК - 250 ml/dka, Пужил Л - 250 ml/dka, Сандофан М 8 - 250 g/dka, Чемп - 300 ml/dka, Шампион - 150 g/dka.

Ефективни за **едновременна борба с алтернарията и маната** са фунгицидите Браво 2000 - 200 ml/dka, Корсейт М ДФ - 250 g/dka, Полирам ДФ - 200 g/dka, Ридомил МЦ 72 ВП и Фолпан 80 ВДГ - 150 g/dka, а срещу ризоктонията - Роврал 50 ВП - 400 g/1t клубени.

От неприятелите **колорадският бръмбар** нанася ежегодно най- много вреди. За борба с него у нас са разрешени за употреба : Банкол 50 ВП - 50 g/dka, Бонус СК

- 25 ml/dka, Данитол 10 ЕК - 50 ml/dka, Делтанет 40 ЕК - 40 ml/dka, Децис 2,5 ЕК - 20-30 ml/dka, Евисект С - 30 g/dka, Ефарил 85 ВП - 120 g/dka, Карате 2,5 ЕК - 30 ml/dka, Карате 5 ЕК - 12,5 ml/dka, Карате макс - 30 g/dka, Кинмикс 5 ЕК - 20 ml/dka, Маршал 25 ЕК - 150 ml/dka, Номолт 15 ЕК - 15 ml/dka, Офунак 40 ЕК - 125 ml/dka, Регент 800 ВГ - 2 g/dka, Санмба 530 ЕК - 50 ml/dka, Севин ХЛР - 100 ml/dka, Севин 85 ВП - 120 g/dka, Сипервет 25 ЕК - 10 ml/dka, Суми алфа 5 ЕК - 15 ml/dka, Сумитион 50 ЕК - 100 ml/dka, Суперсект 10 ЕК - 12,5 ml/dka, Томбел 32 ЕК - 80 ml/dka и Шерпа 25 ЕК - 10 ml/dka.

За борба с телените червеи и другите почвени неприятели, както и срещу **листните въшки и колорадския бръмбар** се внася Каунтер 5 Г-3 kg/dka, а срещу **голия охлюв** - препаратът Слагит пелетс - 2 kg/dka.

Цистообразуващата нематода за отделни райони и години се явява икономически важен неприятел. Борбата с нея може успешно да се изведе чрез нематоцида Видейт (7 kg/dka), внесен преди засаждането.

Поливането е мощен фактор за повишаване на ефекта от отглеждането на картофите. Това се дължи преди всичко на подобряване процеса на хранене на растенията. За да се задоволят напълно нуждите на културата по естествен път са необходими над 300 mm вегетационни валежи, разпределени така, че през периода на клубенообразуването и усиленото им нарастване да се поддържа влажност на почвата 75-80 % от ППВ.

Акумулираната от зимните валежи влага и вегетационните валежи у нас не са достатъчни за ранното производство на картофи у нас. Обикновено се налагат 1-2 поливки от по 50-60 m³/dka вода. Нуждите на посевите за средноранно и късно производство се задоволяват още по-малко и при тях поливките могат да достигнат съответно 3-5.

Лятната посадка (втора култура) картофи, в сухи години се поливат 5-7 пъти. **Прибиране.** Моментът на прибиране зависи от направлението на използване. **Ранните и семенпроизводни** посеви се реколтират преди пълното им озряване. В първият случай то се определя от конюнктурата на пазара, а във вторият - за да се избегне зараза с вирусни болести.

Средноранните и късни картофи се прибират след пълно узряване на клубените. Сигурни белези за това са загрубяване на кожицата на клубените и придобиване на характерната за сорта окраска. Към този момент

надземната маса е пожълтяла и завехнала и при издърпване стъблото в подземната си част се прекъсва, а клубените остават в почвата.

Прибирането се осъществява механизирано или ръчно. Обикновено ранните картофи се прибират с “нож-скоба”, плуг или мотика и се сортират ръчно. Средноранните и късни картофи могат да се приберат с картофовадочна машина (изисква предварително отстраняване на листостъблената маса с роторен силажкомбайн) или с картофокомбайн но на терени с наклон под 10-15°.

Съхраняване. Дълготрайно и качествено съхраняване на клубените се постига в специални хранилища, където стойностите на температурата и влажността на въздуха могат да се контролират.

След изваждането, в продължение на 15-20 дни клубените трябва да се съхраняват при около 15⁰ С, след което температурата се понижава постепенно до 2-4⁰ С, а въздушната влажност се поддържа на 85-90 %.

Масово, големи количества картофи у нас се съхраняват в ровници или траншеи. Те се правят на отцедливи места, с ширина 1,5 m и дълбочина около 0,8-1,0 m. На дъното на траншеята или ровника се поставя повдигната дървена скара, а през 2-3 m - тръби за отдушници. Клубените се насипват върху скарата на пласт дебел не повече от 50-60 cm и се покриват с 15-20 cm речен пясък или лека почва.

За подтискане на кълнителните процеси, клубените предназначени за консумация може да се облъчат с гама лъчи в дози 80-100 Gy (грей) или да се третират с препаратите Белбитан, Соланекс, ИФК- 2 и др.

Научете повече за арендуването

Икономически и организационни основи на арендата в земеделието

При анализа на арендата и отношения, които поражда тя, се обръща приоритетно внимание на разпределение на отговорностите, правата, ефективността, риска, доходите и др. Обработването на земята става за сметка и риск на самия арендатор. Независимо от постигнатите резултати и ползи за самия арендатор, земевладелецът получава предварително уговорено и фиксирано възнаграждение за това, че отстъпва правата за използване и събиране на плодовете на собствената си земя. Поземленият собственик има право да осъществява контрол върху стопанското поведение на арендатора, а именно съблюдава изрядността на спазването на уговорените в сключения договор за аренда с ползвателя условия и начини за третиране на земята. Арендаторът от своя страна има законното право не само да използва обекта на арендния договор, но и да се възползва от извлечените продукти.

Законово арендата се определя като вид поземлено отношение.

Страните по арендните отношения са собственикът на земята и ползвателят ѝ арендатор. В общия случай поземленият собственик се намира в по-сигурна позиция, в сравнение с арендатора, причините за което се свеждат до следните:

(1) *Обхват на правата* за ползване и разпореждане със земята Арендуването предполага поземленият собственик да предоставя заедно с правата за ползване и правото на арендатора за владее земите му и да присвоява продукта от тяхното използване, като спецификацията на обхвата на тези права определя възможностите на арендатора да стопанисва земята, да прави подобрения; да избира културите, които да засява; да може да я използва като залогово обезпечение срещу кредит и др. Колкото по - широк е обхватът, толкова поведението на арендатора е по - близко до това на поземления собственик, който самостоятелно обработва земите си.

(2) *Автономността на арендатора* при управлението на производствената и стопанската дейност е пряко свързана с правата и определения им, като тя е толкова по-пълна, колкото са по-малки възможностите за намеса и управлението на арендното стопанство на поземления собственик. Под класически тип аренда най-често се разбира тази, при която поземленият собственик не участва в производствения процес и неговото финансиране и управление. Автономността най-вече зависи от вида на използваните арендни плащания, които се разделят на фиксирани /предварително определени парични или натурални/ и дялови /част от продукцията, паричните постъпления или доходите/. Фиксираната арендна вноска се обуславя от значително по-голяма автономност, като поземленият собственик почти не участва в дейността на стопанството, а арендаторът е напълно и неограничено отговорен за последиците от дейността си. Дяловата аренда се прилага при различни варианти на участие на поземления собственик в стопанската дейност, с което и автономността се ограничава. Следвайки своите интересни, собственикът е заинтересован на земята му да се произвеждат колкото се може по-голямо количество по-ценни култури с високо качество, което е свързано с нарастване на променливите разходи на капитал и труд от страна на арендатора. В районите с по-състоятелни арендатори, които влагат в арендното стопанство достатъчно собствени средства, вмешателството на арендодателя в стопанството е ограничено. Резултатите от различни съвременни изследвания показват, че позитивните процеси на развитие на земеделския отрасъл водят до разширяване на използването на фиксираното арендно плащане за сметка на дяловата аренда

(3) *Продължителност на арендните отношения* е третата характеристика, която е в основата на определяне и на автономността и на правата на двете страни по договора за арендно ползване на земята. Краткосрочната аренда със сигурен доход във времето заедно с възможностите за нарастването му, която минимизира риска и ограничава за кратък период от време възможностите на собственика да

осъществява правото си, е най-добрият вариант за собствениците. За арендаторите най-добрата ситуация е тази, при която те имат дългосрочна сигурност за да инвестират и да правят подобрения в стопанството. Разграничават се три фази в договорения срок за арендуване, характеризиращи се с различно стопанско поведение на арендатора: **първата фаза** - арендаторът влага капитал с цел да подобри качествата на земеделските земи и да постигне по-високи добиви и доходи от използването им; **втора фаза**, т.нар. рентна фаза - реализация на плана за развитие на стопанството и получаване на по-добри резултати; през **третата, мобилизационна фаза** арендаторът се опитва да минимизира разходите си и да мобилизира вложените средства с цел превръщането им в по-подвижна форма, чрез която да може да ги използва на друга земя, обект на нов аренден договор. В най-общия случай договарянето на арендните условия между страни с различни позиции и възможности за влияние се характеризират с: неравнопоставеност на договарящите страни, несправедливост при формиране на условията за по-слабата страна, нестабилност поради малката продължителност на сроковете на договора, несигурност за бъдещите отношения и въздържане от инвестиции, Недоверие на по-слабата страна по договора за добросъвестността при изпълнение на задълженията от другата страна.

4. Арендата и функционирането на земеделското стопанство

Съществуват два основни модела на функциониране на аграрната икономика, които се различават по своите основни цели. "Затворената" система има за своя цел подкрепата на фамиленото фермерство, на което се предоставят производствените фактори и възможностите за навлизане на нови производители са силно ограничени. Затрудненият достъп до външни капитали и липсата на нетрадиционни нови решения и идеи обуславят неефективността на "затворената система". Повечето затворени системи се срещат в страни с традиционно равно наследствено право, когато след смъртта

на родител, всички наследници придобиват право на еднакъв дял от земята или на паричен еквивалент. В повечето случаи това води до разделяне на стопанствата, поради нарасналия брой членове на следващото поколение. В резултат намалява размера на стопанствата, нараства броя на тези, които прекратяват дейността си или се насочват към допълнителна заетост извън стопанствата, за да осигурят доходи за изхранването на домакинствата си.

"Отворената" система се основава на концепцията, че земеделската земя е не само една от приемливите форми на инвестиция, но е и източник на доход за фермерската фамилия. Собствеността в тази система е с висококапиталова оценка, основана едновременно на доход и растеж. Основните собственици на земята и при двете системи са фермерите. При условията на "отворената система" са ефективни две форми: *фермер - работещ собственик*, който притежава и използва земята си и *фермер - арендатор*, който арендува земя от различни арендодатели. За разлика от затворената система, където арендуването има преобладаващо краткосрочни измерения, то арендаторите при отворената система най-често си остават такива, независимо че биха могли да закупят земята си. Като професионални арендатори те се стремят към дългосрочност на арендуване, към гаранции срещу прекратяването му, за да са мотивирани да инвестират, докато собствениците се стремят да експлоатират търговски потенциал на земите си.

В отделни европейски страни са формирани междинни системи, носещи едновременно белези и на двете базисни системи (отворената и затворената), съчетаващи съхраняването на фамиленото земеделие със стимули за неговата модернизация. развитието на арендния модел на земеделие зависи едновременно от външни и вътрешни фактори. Отворената и междинната икономическа система в сферата на земеделието създават благоприятни предпоставки за възникване и просперитет на стокови арендни стопанства с размери, позволяващи ефективна стопанска дейност.

Мярка 121 „Модернизиране на земеделските стопанства” по Програмата за развитие на селските райони за периода 2007-2013г., подкрепена от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони.

По мярка 121 „Модернизиране на земеделските стопанства” се подпомагат проекти, които имат за цел да се подобри цялостната дейност и конкурентноспособност на земеделските стопанства чрез модернизиране на производствените условия и въвеждането на нови процеси и технологии, целящи производство на качествени земеделски продукти, да се подобри опазването на околната среда и да допринесе за спазване на стандартите на Общността и подобряване на условията в земеделските стопанства, особено по отношение на сигурността и безопасните условия на труд, хигиената и хуманното отношение към животните. Мярката се прилага не територията на цялата страна.

Кой може да кандидатства (допустими бенефициенти)?

Допустими за финансиране по мярката са земеделски производители и признати организации на производителите, регистрирани по Търговския закон, Закона за кооперациите, Закона за вероизповеданията или да са държавни предприятия, включително създадени по Закона за Селскостопанската академия.

Земеделските производители трябва да отговарят на следните условия:

1. да бъдат регистрирани като земеделски производители съгласно Наредба 3/1999 г. за създаване и поддържане на регистър на земеделските производители;

2. икономическият размер на стопанството да бъде поне 1 икономическа единица;

3. да ползват обработваема земя с размер не по-малък от 0.5 ха за кандидатите, които отглеждат трайни насаждения и не по-малък от 1 ха за всички останали кандидати. Това изискване не се отнася за кандидатите, които са били одобрени за подпомагане по мярка 141 „Подпомагане на полуазарни стопанства в процес на реструктуриране”;

4. кандидатите - юридически лица да са получили най-малко 50% от общия доход за предходната година от земеделски дейности, преработка на земеделска

продукция или услуги директно свързани със земеделски дейности;

5. кандидатите - юридически лица да са функционирали най-малко 6 месеца преди датата на подаване на заявлението за подпомагане и да имат за предходната финансова година минимум левовата равностойност на 3500 евро доход от земеделски дейности, преработка на земеделска продукция и/или услуги, директно свързани със земеделски дейности, включително от получена публична финансова помощ, директно свързана с извършването на тези дейности и услуги

6. кандидатите трябва да представят бизнес план, който съдържа подробно описание на планираните инвестиции и в който да обосноват съответствието на капацитета на закупуваните машини, транспортни средства, съоръжения и оборудване с размера на стопанството.

Организациите на земеделските производители трябва да отговарят на следните условия:

1. да бъдат признати като организация на производители от министъра на земеделието и храните или изпълнителния директор на ДФ „Земеделие”;

2. инвестициите, за които кандидатстват да бъдат от полза за цялата организация и да бъдат свързани с основните земеделски дейности на членовете на организацията.

За какво може да кандидатства (допустими и недопустими дейности)?

Подкрепата по мярката ще бъде предоставяна за:

Материални инвестиции:

1. Закупуване, строителство или обновяване на сгради и друга недвижима собственост, използвана за земеделското производство на ниво стопанство, включително за опазване на околната среда, например, *торосъбирателни площадки, складове за съхранение на биомаса, съоръжения за съхранение на силаж и т.н.*

2. Закупуване и инсталиране на нови машини, съоръжения и оборудване, включително чрез финансов

лизинг, необходими за подобряване на земеделския производствен процес;

3. Създаване и презасаждане на трайни насаждения, включително трайни насаждения от десертни лозя, медоносни дървесни видове и други бързо растящи храсти и дървесни видове, използвани за производство на био-енергия.

4. Инвестиции, включително закупувани чрез финансов лизинг, за постигане на съответствие с нововъведените стандарти на Общността.

5. Инвестиции, включително закупувани чрез финансов лизинг, за постигане на съответствие със съществуващи стандарти на Общността - за млади земеделски производители, получаващи подкрепа по мярка 112 "Създаване на стопанства на млади фермери".

1. Инвестиции, включително закупувани чрез финансов лизинг, за пчеларство: *транспортни средства и съоръжения, в т.ч. съоръжения за рационализиране на подвижно пчеларство, за съхраняване и първична преработка на пчелен мед и други пчелни продукти, технологични линии, цялостно пчеларско оборудване и оборудване за развъждане на пчели-майки*

2. Рехабилитация на съществуващи и изграждане на нови дренажни съоръжения и свързана малка инфраструктура, както и закупуване на техническо оборудване, включително чрез финансов лизинг, за тяхната експлоатация.

3. Закупуване на земя, необходима за изграждане/модернизиране на сгради, помещения и други недвижими активи, предназначени за земеделските производствени дейности или за създаване и презасаждане на трайни насаждения.

4. Закупуване на специализирани земеделски транспортни средства, включително закупувани чрез финансов лизинг, например камиони, цистерни за събиране мляко, хладилни превозни средства за продукция, превозни средства за транспортиране на живи животни и птици, и др.

5. Инвестиции за напоително-отводнителни съоръжения и оборудване, включително закупувани чрез финансов лизинг, за рехабилитация на съществуваща мрежа в стопанството, включително *нови тръбопроводи, системи за капково*

напояване, инсталации за дъждуване, малки помпени станции, техника и съоръжения за съхраняване/опазване на водата и др.

Нематериални инвестиции:

1. Достигане на съответствие с международно признати стандарти, например:

Въвеждане на системи за управление в земеделските стопанства (напр. *ISO 9000: 2005; ISO 9001: 2000, системи за управление базирани на информационни технологии и др.*;

Подготовка за сертификация по HACCP, без разходите за самата сертификация;

Въвеждане на *Добри производствени практики* в земеделските стопанства.

2. Закупуване на ноу-хау, патентни права и лицензии, необходими за изготвяне и изпълнение на проекта

3. Закупуване на софтуер, включително чрез финансов лизинг;

4. Разходи, свързани с предпроектни проучвания, такси, хонорари за архитекти, инженери и консултантски услуги. По мярката се подпомагати проекти, които водят до подобряване на цялостната дейност на земеделското стопанство чрез:

Внедряване на нови продукти, процеси и технологии и подобряване на наличните производствени материални и/или нематериални активи, и/или

Подобряване на хоризонталното сътрудничеството с производителите и преработвателите на земеделски продукти, и/или

Опазване на околната среда, включително с намаляване на вредните емисии и отпадъци, и/или

Увеличаване използването на възобновяеми природни ресурси и подобряване на ефективността на използваните при производството суровини, и/или

Подобряване условията на труд, и/или

Подобряване на хигиенните, ветеринарните, фито-санитарните, екологичните и другите производствени изисквания, и/или

□ Подобряване качеството на произвежданите земеделски продукти, и/или

□ Подобряване на възможностите за производство, преработка и маркетинг на биологични земеделски продукти.

В кои области на селското стопанство се отпуска финансова помощ по тази мярка?

✎ По мярката се финансират инвестиции във всички сектори на растениевъдството и животновъдството, с изключение на производството на тютюн, риба и рибни продукти, аквакултури и зехтин.

✎ В сектор „Винени лозя“ се финансира само закупуването на селскостопанска техника, а създаването на насаждения от винени лозя не е допустимо.

✎ Кандидатите в сектор „Краве мляко“ е необходимо да знаят, че след изпълнение на проекта, преди да кандидатстват за плащане ще трябва да получат млечни квоти за целия капацитет на изградената ферма.

Колко е финансовото подпомагане?

1. Финансовата помощ е в размер на:

60% от общите допустими разходи за млади фермери в необлагодетелствани райони или в обхвата на местата по Натура 2000;

50% от общите допустими разходи за млади фермери в други райони;

50% от общите допустими разходи за други земеделски производители в необлагодетелствани райони или в обхвата на местата по Натура 2000;

40% от общите допустими разходи за останалите земеделски производители в други райони.

По-високият размер на помощта за млади фермери ще бъде отпуснат, в случай че кандидатите са физически лица или еднолични търговци на възраст най-малко 18 години и не са навършили 40 години към датата на кандидатстване.

2. За следните видове инвестиции размерът на финансовата помощ по т. 1 е по-висока с 10%:

1. инвестиции, директно свързани с производството на мляко;

2. инвестиции в сгради и оборудване с цел подобряване на енергийната

ефективност на земеделското стопанство на кандидата;

3. инвестиции, свързани с производството на биогаз посредством използване на органични отпадъци, получени от земеделската дейност на стопанството на кандидата или от местно производство;

4. инвестиции, свързани с производството на електричество или топлинна енергия посредством преработка на биомаса

5. инвестиции за създаване и/или презасаждане на бързо растящи храсти и дървесни видове, използвани за производство на биоенергия;

6. инвестиции на ниво стопанство във водоспестяващи технологии, вкл. съоръжения за съхранение на водата, и пречистване на отпадъчни води от производството.

3. За проекти, свързани с прилагане на Директива 91/676/ЕИО, отнасяща се за защита на водите от замърсявания с нитрати, предизвикани от земеделски източници, общият размер на помощта е 85%.

4. Минималният размер на общите допустими разходи за проект е 3 500 евро.

5. Максималният размер на общите допустимите разходи по тази мярка за целия период на прилагане на ПРСР 2007-2013 г. е 1 500 000 евро на кандидат за подпомагане, вкл. свързаните с кандидата партньори по смисъла на Закона за малките и средните предприятия.

Служителите от ДФ „Земеделие“ - РА и МЗХ имат право да извършват проверки на място по време на провеждане на обучението, без да е необходимо предварително известяване. В срок от три месеца от подаване на заявката за плащане ДФЗ - РА извършва административна проверка на представените документи и прави анализ за установяване на фактическо съответствие и съответствие по документи между одобрения проект и извършените разходи, след което одобрява или мотивирано отказва изплащането на финансовата помощ.

Новини

На 11.06.2012 г. до Европейската комисия беше изпратена нотификация за схемите за национални доплащания за 2012 г. С цел стабилизиране на подкрепата на земеделските производители и осигуряване на последователност и предсказуемост на прилаганата политика, за 2012 г. бяха нотифицирани за одобрение от ЕК, схемите които се прилагаха през 2011 г., а именно схема за национални доплащания на хектар земеделска земя; схема за национални доплащания за тютюн, необвързана с производството; схема за национални доплащания за говеда и биволи, необвързана с производството; схема за национални доплащания за крави с бозаещи телета, обвързана с производството и схема за национални доплащания за овце майки и кози майки, обвързана с производството. Схемата за клане отпада, тъй като съгласно Регламент на Съвета №73/2009 считано от 2012 г. в целия ЕС не може да се предоставя обвързано с производството подпомагане за клане на говеда. Схемите за национални доплащания в нотификацията са представени в рамките на максимално разрешените лимити в съответствие с чл.132 от Регламент №73/2009.

Изпратен е за съгласуване проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за прилагане на Общите организации на пазарите на земеделски продукти на Европейския съюз. Проектозаконът отразява настъпилите в резултат на последните реформи в законодателството на ЕС промени в условията за прилагане и съдържанието на схеми и мерки на Общата организация на пазара на селскостопански продукти. Създава се законово основание за прилагане на нови мерки (в сектор Пчеларство, схеми „Училищно мляко” и „Училищен плод”), предвижда се, че контролът върху предлаганите на пазара биологични продукти се упражнява по реда на Закона за храните, уточнен е начинът на финансиране на промоционалните програми, отразена е схемата за подпомагане на групи производители за инвестиции в сектор Плодове и зеленчуци, съществени изменения са направени в пазара на Млякото, отразени са изискванията на новите регламенти за класификация на кланичните трупове.

Квотите за производство на захар следва да бъдат запазени поне до 2020 г. смятат от СОРА СОГЕСА. На конгрес на Международна конфедерация на европейските производители на захарно цвекло (ЦИБЕ) Президентът на Копа Герд Зонлайтнер, е заявил, че производителите са били болезнено засегнати от реформата през 2006 г. Загубени са 10 000 работни места. Националните квоти са редуцирани до 85% от вътрешното търсене и по този начин ЕС от нетен износител се е превърнал в нетен вносител на захар. Според г-н Зонлайтнер квотите в сектор Захар следва да бъдат запазени с цел да се създаде стабилност на пазара и да се подобри конкурентоспособността.

Европейската сметна палата (ЕСП) направи оценка на постигнатия досега напредък по реформата в законодателството на Общата организация на пазара на Вино в Специален доклад № 7/2012. Одитът беше насочен към схема Изкореняване и мярка Преструктуриране и конверсия, които представляват двете най-големи разходни области. ЕСП констатира, че схема Изкореняване се е оказала недостатъчна за коригиране на съществуващия излишък от вино на пазара. Палатата установява, че мярка Преструктуриране и конверсия е подобрила конкурентоспособността на лозята, но в известен брой случаи е довела също и до увеличаване на винопроизводството, предвид което е необходимо да се осигурят нови пазари

Министерство на земеделието и храните изпрати три промоционални програми за разглеждане от ЕК в рамките на регламентирания срок 15 юни 2012 г. ЕК окончателно ще определи кои програми да бъдат финансирани от ЕС до 15 ноември 2012 г. Изпратени са следните програми: 1) „Това е натурален мед”, 2) „Вина от Южна Европа / Средиземноморски вина” и 3) „Промотиране на пресни череша в Русия и Норвегия”.

*Подбор на материалите,
предпечатна обработка*

Гл. експерт В Стоянов

Юни 2012 г

